

ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

1. İKTİSATÇILAR HAFTASI: SAPTAMA VE ÖNERİLER

"Neleri Tartıştık?"

17-21 Ekim 2022

09:00 - 13:00

HAZIRLAYAN:

DOÇ. DR. GÜLGÜN ÇİĞDEM

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

Durum Raporu
17-21 Ekim 2022

SAPTAMALAR...

Küresel ekonomi önce stagflasyona, ardından 2023'de dezenflasyon ve resesyona doğru gidiyor.

Enerji ve tarım hariç emtia fiyatlarında aşağı yönlü baskı devam edecektir. Küresel ekonomide artan riskler ve Fed'in güçlü faiz arttırmaları doları güçlendirmeye devam edecek görünüyor.

Küresel ekonomide birçok süreç değişime ugramaya aday görünüyor. Büyük sıfırlama dönemindeyiz. Dünya iklim krizine, gelir dağılımı sorunlarına, yüksek borç sorununa çözüm üretmek durumunda. Bu sorunların çözümü zaman alacaktır. Yaşayacağımız olası küresel resesyon beklenenden uzun sürebilir.

2022'nin başlarında birçok ülkede COVID-19 önlemlerinin hafifletilmesiyle birlikte orta vadeli beklenti, artan tüketici güveni ve tedarik zincirleri için normale dönüşle birlikte ekonomiler yeniden canlanmaya başladı. Ancak Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Çin'in sıfır COVID politikası, enerji ve gıda krizleri, yılın ikinci yarısında ekonomiye yönelik beklentiler azalmaya başladı. IMF, 2022 ve 2023 için küresel büyüme tahminini sırasıyla %3.2 ve %2.9'a düşürdü, bu bize yakın zamanda küresel bir durgunluğun sinyali olabilir mi? Ukrayna'daki savaş, başta gıda ve enerji güvenliği olmak üzere birçok aksamaların nedeni olması jeopolitik gelişmelerin küresel ekonominin şekillenmesinde giderek daha önemli bir rol oynar hale gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca tedarik zincirleri sürekli değişen jeopolitik hatlara göre yeniden yapılandırılmaktadır. Mali politikalar, ekonomileri küresel şoklara karşı korumaya yardımcı olabilir, ancak birçok düşük gelirlili ülkenin bu durumla mücadele eden tüketicileri desteklemek için yeterli kaynağa sahip değildir.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

SAPTAMALAR...

Ücret-fiyat sarmalının riskleri nelerdir?

Son 6 ayda enflasyonun, genel fiyatların bir yıl öncesine göre %6.8 artmasıyla neredeyse 40 yılın en yüksek seviyesine ulaştı. Bu durum COVID kaynaklı talep ve arz kıtlığı ile desteklenen mal fiyatlarındaki artışın sonucudur. Risk, hizmet fiyatlarının daha çok işgücü maliyetlerine bağlı olması nedeniyle hizmet enflasyonunun hızlanmaya başlamasıdır. İşletmeler daha yüksek işçi üretkenliği ile daha yüksek ücretleri dengeleyebilecek mi, yoksa işçilerin ve işletmelerin daha büyük fiyat artışları veya daha yüksek ücretler beklemeye başladığı kısır bir ücret-fiyat sarmalı riski altında mıyız? 2022 yılı 4. Çeyreğinde bunu göreceğiz.

Türkiye ise Merkez Bankası'nın faiz oranlarını düşürdüğü ve enflasyonun hız kazandığı 2021'in sonlarında başlayan önemli bir ekonomik gerileme yaşıyor. Artan enflasyon ile Türkiye'de insanların üçte ikisinden fazlası yemek ve kiralarnı karşılamakta zorlanıyor ve bu durum borç artışını körüklüyor. Bu devalüasyonun ana sonuçlarından biri enflasyondur. Para birimlerinin değeri düştüğünde, yurt dışından getirilen şeyler daha pahalı hale gelir. Yakıt, malzeme veya teknoloji gibi malları ithal eden çoğu ülkede, zayıf para birimleri daha yüksek fiyatlar anlamına gelir. Bu durum, Avrupa'daki en yüksek oranlardan biri olan Türkiye'de rekor kıran enflasyonu ateşledi. Türkiye İstatistik Kurumu, Eylül ayında yıllık enflasyonun %83.45 olduğunu bildirdi. Bunun sonucunda ekonomiye olan güven neredeyse tamamen çöktü; yabancı ve yerli yatırımcılar Liranın serbest düşüşü nedeniyle paralarını Türkiye'den çekti. Türkiye'nin ekonomik krizi, kötüleşen küresel ekonomi ve TCMB'nin tartışmalı para politikası sonucunda 2021 yılında önemli ölçüde arttı. Türkiye, küresel tedarik zincirlerindeki tıkanıklıklardan ve buna bağlı fiyat artışlarından da elbette etkilendi. Devam eden yüksek enflasyona rağmen TCMB, önceden açıklama yapmadan faiz oranlarını daha da indirmeye başlayarak Eylül ve Aralık ayları arasında yüzde 19'dan yüzde 14'e indirdi. Hızlı bir GSYİH büyümesine, enflasyonda ciddi bir artışa ve Türk lirasının zayıflamasına neden oldu (Kubilay, 2021).

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

SAPTAMALAR...

Türkiye'de enflasyon, bir önceki aydaki yüzde 21.31'e kıyasla Aralık 2021'de yüzde 36.08'e yükseldi. Bu, Eylül 2002'den bu yana görülen en yüksek seviyeydi. TE (2022'e göre, ana fiyat artışları, gıda ve alkolsüz içecekler (yüzde 43,80), ulaşım (yüzde 53,66), konut ve kamu hizmetleri (yüzde 28,57), ev eşyası ve teçhizatı (yüzde 40,95), oteller, kafeler ve restoranlar (yüzde 40,85), giyim ve ayakkabı ile ilgili olarak gerçekleşti (yüzde 20,13).

Yıl sonunda ulusal para biriminde de keskin bir değer kaybı görüldü. Ocak ayında 6,7 TL 1 dolara çevrildi ve Aralık ortasında bu oran 18,6 TL'ye yükseldi. Türk lirası 2021'de ABD doları karşısında yaklaşık yüzde 40 değer kaybetti (Cupolo,2021). Son beş yılda Türk Lirası, ABD doları karşısında %72 değer kaybetti ve tüm on yılda değer kaybı %86'ya ulaştı. Türk lirasının değer kaybetmesi, yoğun bir şekilde Amerikan para birimine borçlu olan yurt içi bankacılık sisteminin istikrarı için tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca, dövizin zayıf olduğu dönemlerde Türk üreticiler için daha maliyetli olan bileşenleri ithal etmek zorunda kaldıkları için, sektörün bazı bölümleri üzerindeki yükü artırmaktadır. Türk lirasının değer kaybetmesinin olumsuz sonuçları arasında, örneğin artan gıda fiyatlarına yansıdığı gibi, tüketim mallarında enflasyonun artması ve toplumun refahının azalması da yer alıyor. Diğer bir sorun, Türkiye ekonomisinin et, gübre veya metal gibi temel ürünlerin pahalı ithalatına bağımlı olmasıdır.

Kubilay, M.M. (2021). Turkey's self-made currency crisis, Middle East Institute. <https://www.mei.edu/publications/turkeys-self-made-currency-crisis>

Trading Economics (2021). Turkey Inflation Rate, <https://tradingeconomics.com/turkey/inflation-cpi>

Cupolo, D. (2021). Turkey gambles on economic turnaround as cost of living skyrockets, Politico. <https://www.politico.eu/article/turkey-gamble-economic-turnaround-cost-living-recep-tayyip-erdogan>

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

SAPTAMALAR...

Kadınların işgücü piyasalarında yaşadıkları eşitsizlikleri ve maruz kaldıkları ayrımcılıkları gidermek için neler yapılmalı?

- Kadınlara karar alma süreçlerinde ve idari pozisyonlarda daha fazla yer verilmeli.
- Kadın ile erkek arasındaki ücret farklılıklarını azaltmak üzere «eşit işe eşit ücret» politikası tüm kurumlarda yaygınlaştırılmalı.
- Kadın girişimciliğine yönelik destekler artırılmalı, mevcut destekler güçlendirilmeli.
- Küçük yaşta çocuğu olan kadınlar için doğum ve çocuk bakım izinlerinin süreleri arttırılmalı, bu kesimi istihdam eden kurumlara vergi muafiyeti getirme ve/veya finansal desteklerden yararlanmada kolaylık sağlama gibi destekler sunulmalı.

Pandemi sürecinde işsiz kalan ve ücretsiz izne çıkarılan kadınlar için sosyal destekler arttırılmalı.

• Özel sektörün Ar-Ge faaliyetlerinde kadın istihdamını arttırmak üzere teşvik uygulamaları geliştirilmeli. Benzer şekilde kamuda da proje ve yenilik geliştirme süreçlerinde kadınlara yönelik teşvikler arttırılmalı.

• Ev işi ve çocuk bakımı sorumluluklarının sadece kadına ait olmadığına yönelik toplumsal bilinç geliştirilmeli.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

ÖNERİLER...

Türkiye'de bireysel emeklilik sistemine ilişkin Öneriler;

- Gerek Emeklilik Gözetim Merkezi gerekse sistemde faaliyet gösteren emeklilik şirketlerinin halka fonların türleri ve performansları, finansal okuryazarlık ve bireysel emeklilik sisteminin avantajları konusunda daha fazla bilgilendirme yapmaları gerekir. BES aracıları, katılımcılara sistem hakkında doğru bilgi vermeleri için daha donanımlı şekilde eğitilmelidir.
- Devlet katkısının uzun vadede sağladığı avantajlar daha iyi anlatılmalı ve genç yaşta sisteme daha küçük katkı payı ödeyerek katılmanın uzun vadede birikimlerin büyümesinde ne kadar önemli olduğu daha iyi açıklanmalıdır.
- Sistemden 10 yılı doldurmadan ayrılma durumunda stopaj oranı yüzde 10 olmalı, 10 yılı doldurup 56 yaşını doldurmadan ayrılma durumunda ise yüzde 5 olmalı, 10 yıl ve 56 yaş şartını sağladıktan sonra stopaj alınmamalıdır. Bu teşvikle sağlanan birikim artışının ekonomiye dolaylı katkısı vazgeçilen vergi tutarından çok daha fazla olacaktır.
- Sistemden 5 yıldan önce ayrılanlara devlet katkısı ödenmemeli, ancak 5 yılını doldurup ayrılanlara %50 oranında, 10 yılı dolduranlara ise 56 yaş şartı olmaksızın %100 oranında devlet katkısı birikimi ödenmelidir. Bu durumda sisteme genç yaşta katılma yönünde ilgi artacak, sistemin uzun vadeli tasarruf hedefine daha rasyonel biçimde ulaşılabilecektir.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

ÖNERİLER...

İşsizlik, ekonomilerin geneli için yaşamsal bir sorunsaldır. Bu nedenle işsizlik oranını azaltacak politika ve stratejiler geliştirmenin önem derecesi her geçen gün artmaktadır. Bu çalışmada teknolojik ilerlemelere paralel olarak ortalama çalışma saatlerinin düşürülmesi işsizlik oranları düşürmeye katkı sağlayacak yöntemlerden biri olabilmektedir. Emekçilerin çalışma standartlarını koruyacak ve ileri taşıyacak şartlar altında işsizlik oranlarını düşürücü diğer mekanizmalar ise;

- Çalışma saatleri günlük 6 haftalık 30 saate indirilmelidir;
- Gece çalışması yasaklanmalı, işçi sağlığı açısından hayati riskler taşıyan madencilik ve kimya endüstrisi gibi ağır çalışma şartlarına sahip sektörler robotlaştırılmalıdır.
- Kayıt dışı istihdamla mücadele edilmelidir;
- İşçilerin çalışma standartlarını aşağıya çeken esnek çalışma biçimleri önlenmelidir;
- Çocuk işçiliği yasaklanmalı, tespiti durumunda caydırıcı cezalar verilmelidir.
- Zorunlu eğitim yaşı 18'e çıkartılmalı ve düşük gelirli kesimlerin eğitim finansmanı için devlet desteği sunulmalıdır,
- Ev içi kadın emeği ücrete tabi kılınmalı ve istihdam sürecine çeşitli biçimlerde dahil edilecek mekanizmalar geliştirilmelidir.

Son olarak politika yapıcıların çalışma koşullarını işçiler lehine revize etmeleri başta yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği olmak üzere birçok toplumsal huzursuzluğun temeli olan unsurun ortadan kalkmasına zemin oluşturacak ve toplumun genel refah seviyesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

NELERİ TARTIŞTIK?

SAPTAMA ve ÖNERİLER

ÖNERİLER...

- Konut maliyetlerini düşürücü önlemler, inşaat sektöründe ithal ürünlere bağlılığın azaltılması ve satış fiyatlarının artan maliyetlerden daha fazla yükselmesine karşın getirilecek düzenlemeler konut fiyat artışlarının hafifletilmesi için başlıca çözüm önerileri olarak kabul edilebilir.
- Türkiye'nin birçok alanda ve özellikle enerjideki dışa bağımlılığı cari açığın en önemli nedeni olarak görüldüğünde enerjide dışa bağımlılığı azaltıcı önemlerin (enerjide yurtiçi üretimi destekleyen çalışmalar) alınması önemli politika bir olarak kabul edilebilir.
- Özellikle gıda enflasyonunun bu konuda can yakıcı seviyelere ulaştığı düşünüldüğünde özellikle tarım sektöründe acil reform ihtiyacı doğmaktadır. Yurtiçi gıda arzını artırmak için tarıma yeniden ağırlık verilmesi ve bu alanda yeni ve modern teknolojileri sektöre kanalize etmek uzun vadede etkili olabilecektir.

ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

1. İKTİSATÇILAR HAFTASI: ÖZETLER

"Neleri Tartıştık?"

17-21 Ekim 2022

09:00 - 13:00

HAZIRLAYAN:

DOÇ. DR. GÜLGÜN ÇİĞDEM

YÜKSEK ÇALIŞMA SAATLERİ YÜKSEK İŞSİZLİĞİN NEDENİ MİDİR? OECD ÜLKELERİNDEN KANITLAR

Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇELİK

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret Bölümü
alcelik@gelisim.edu.tr

Ana akım iktisadi paradigma işsizliğin ortaya çıkma sürecini insan iradesinin yanı sıra tıpkı iktisadi krizlerde yapıldığı gibi kapitalizmin bir anomalisi, konjonktürel olarak dengeden sapmanın ve dışsal şokların bir sonucu olarak ele almaktadır. Ancak işsizlik kapitalist üretim biçimine mündemiçtir. Dolayısıyla kapitalizmin varlık koşulu ve mutlak bir yasadır. Zira işçilerin çalışma standartlarının (ortalama çalışma saati, ücret seviyesi, sendikalaşma düzeyi, toplu sözleşme hakkı vb.) belirlenmesinde işsizlik oranlarının yüksek etki gücünden bahsetmek mümkündür. Aynı zamanda sermaye, faal olarak işe koştugu emekçilerin yedeğini (işsiz yığınları) üretim faaliyetinin devamlılığı açısından her zaman bulundurmaya zorundadır. Bununla birlikte işsizlik oranları, iktisadi sistemin gönenç ya da kriz dönemlerinde farklılık sergileyen ve önem seviyesi her ekonomi için yüksek olan makroekonomik göstergelerden biridir. Ayrıca işsizliğin, ekonomik yönünün yanında sosyal ve siyasal hatta psikolojik taraflarının (maliyetlerinin) olduğu gerçeği söz konusu olguyu farklı disiplinlerin araştırma odağı haline getirmiştir. Çalışmanın amacı, seçilmiş OECD ülkelerinde 1985 yılı sonrası dönem için emek üretkenliği, ortalama çalışma saatleri ve işsizlik oranları arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin olup olmadığını incelemektir.

Yapılan çalışmaların aksine bu çalışmanın özgünlüğü ise yüksek teknoloji kullanımının işçiler lehine kullanılması takdirde ortalama çalışma saatlerini düşüreceği ve bunun da işsizlik rakamlarını aşağıya çekebileceği beklentisi olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortalama Çalışma Saatleri, Yüksek Teknolojili Yatırımlar, Emek Üretkenliği, Panel Veri Analizi, OECD Ülkeleri

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN İSTİHDAM YAPISINDAKİ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

Öğr. Gör. Atilla AYDIN

Istanbul Gelişim Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu
Hava Lojistiği Bölümü
ataydin@gelisim.edu.tr

Türkiye’de istihdam meselesi cumhuriyet tarihi boyunca tartışma konusu olmuştur. Çeşitli dönemlerde uygulanan farklı iktisat politikalarının istihdam üzerinde farklı etkileri görülmüştür. Uygulanan ekonomi politikaları; istihdamın sadece niceliğinde değil, yapısında da değişiklikler meydana getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, 1990 sonrasında istihdamda ortaya çıkan yapısal değişim ve dönüşümleri ortaya çıkarmaktır. Çalışmada yöntem olarak girdi çıktı analizi kullanılmıştır. Ampirik olarak incelenen dönem 1990-2012 yıllarını kapsamaktadır.

Bu çalışmada veri seti olarak TÜİK tarafından yayımlanan 1990, 2002 ve 2012 yıllarına ilişkin girdi çıktı tabloları kullanılmıştır. Türkiye ekonomisinde istihdam yapısının sektörler özelinde değişimini gözlemlemek amacıyla kullanılan girdi çıktı tabloları aracılığıyla sektörler arasındaki bağımlaşma yapısının da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. TÜİK tarafından yayımlanan girdi çıktı tabloları; 1990 ve 2012 yılları için 64 sektörlü, 2002 yılı için 59 sektörlü olarak düzenlenmiştir. Bu çalışma için her üç tablo da; tarım, madencilik, tüketim malları, ara mallar, yatırım malları, inşaat, lojistik, finans ve hizmet sektörleri olarak 9 sektör halinde toplulaştırılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda Türkiye ekonomisinin istihdam yaratma kapasitesinin incelenen dönem itibarıyla düşüş sergilediği görülmektedir. İktisadi büyüme açısından önem arz eden yatırım malları sektörünün 2002 yılı sonrasında istihdam yaratma hacminde önemli bir düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca Türkiye ekonomisi için önemli sayılabilecek olan tarım sektöründe de benzer bir eğilim söz konusudur. Bu çalışmanın önemli bir katkısı lojistik sektörünün istihdam yaratma kapasitesinin yükselme eğiliminin saptanmış olmasıdır. Lojistik sektörünün istihdam çoğaltanının yüksek olmasının yanı sıra dolaylı faktör kullanımındaki artış eğilimi de dikkat çekmektedir.

**ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ**

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN İSTİHDAM YAPISINDAKİ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

Öğr. Gör. Atilla AYDIN

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu
Hava Lojistiği Bölümü
ataydin@gelisim.edu.tr

Bir başka ifadeyle lojistik sektörü hem istihdam yaratmakta hem de diğer sektörlerle olan bağımlılaşma gücünü arttırmaktadır. İstihdam yaratma kapasitesi 1990 sonrasında sürekli artış gösteren diğer önemli bir sektör ise hizmet sektörü olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Türkiye ekonomisinin kronik sorunu haline gelen işsizlikle mücadelede hizmet sektörü ve özellikle lojistik sektörü araç olarak kullanılabilir.

Günümüzde yaşanmakta olan pandemi süreci nedeniyle önem kazanan gıda güvenliği kapsamında tarım sektörünün modernize edilmesiyle istihdam yapısının dönüştürülmesi de mümkün görünmektedir. İstihdam çoğaltanları çerçevesinde 1990 ve 2002 yıllarında medyan sektörün altında yer alan tarım sektörünün 2012 yılında medyan sektör düzeyine çıkmış olması, istihdam yapısında pozitif yönde bir değişime uğramasının dinamiğini göstermektedir. Ara mallar sektörünün incelenen dönem boyunca dolaylı faktör kullanımını arttırdığı görülmüştür. Bağımlılaşma gücünün artması sonucu ara mallar sektörünün de gelecekte önemli bir istihdam yaratacağı bu çalışma bağlamında öngörülmektedir.

**ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ**

KAMU POLİTİKALARININ YENİLENEBİLİR ENERJİ ÜRETİMİNE ETKİSİ: G7 ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Başak ÖZARSLAN DOĞAN

Istanbul Gelişim Üniversitesi
İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölüm Başkan Yardımcısı
bozarслан@gelisim.edu.tr

Günümüzde dünya temiz enerjiye geçişin ortasındadır. Yani, tüketiciler temiz enerjiyi talep etmekte ve endüstriler ise bu alana yatırım yapmaktadır. Birçok ülke gelecek yıllar için yenilenebilir enerjiye yüksek miktarlarda harcama yapmayı planlamakta ve bu doğrultuda politika hedefleri belirlemektedir. Diğer taraftan Covid-19 pandemisi, enerji kaynaklarının sürdürülebilir olması, enerji güvenliği ve çeşitliliğinin ne denli önemli olduğu gerçeğini bir kez daha açıkça ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda çalışmada G-7 ülkeleri için 2000-2017 dönemi verileriyle kamu politikalarını ve yenilenebilir enerji üretimi arasındaki ilişki Han-Philips (2010) Panel Veri Doğrusal Dinamik Analiz yöntemi yardımıyla incelenmiştir.

Çalışmada kullanılan kamu politikaları, G-7 ülkelerinde devletin yenilenebilir enerjiye verdiği destek ve teşvikleri içeren göstergeler yardımıyla Temel Bileşenler Analizi yöntemi kullanılarak oluşturulan politika endeksi tarafından temsil edilmiştir.

Analiz bulguları, kamu politikalarının yenilenebilir enerji üretimi artışında büyük öneme sahip olduğuna dair kanıtlar içermektedir.

ULAŞIM SEKTÖRÜ ALTYAPI YATIRIMLARININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Buket ALTINÖZ

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları
buket.altinoz@nisantasi.edu.tr

Ulaşım bir yerden başka bir yere hem kişisel bir hareketliliği hem de mal, hizmet ve bilgi akışına karşılık gelmektedir. Ulaştırma ise malların ve insanların güvenli ve verimli bir şekilde hareket etmesini sağlamak için araçların temin edilmesi, bakımlarının yapılması, düzenlenmesi ve üretilmesi süreçlerini de kapsamaktadır. Ulaşım sektörünün gelişimi denildiğinde her şeyden önce sektöre yönelik altyapı yatırımlarına bağlı bir yapı anlaşılmaktadır. Gelişmiş bir ulaştırma altyapısı ekonominin modern bir işleyişe sahip olması, rekabet edilebilirliği artırması ve verimlilik sağlar. Ayrıca, mal ve hizmetlerin etkin bir şekilde taşınması, ticaretin yaygınlaştırılması ve ticaret hacminin artması, tedarik zincirinde arz-talep dengesinin sağlanmasını kolaylaştırır.

Bu çalışma ulaşım sektörüne yönelik altyapı yatırımlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin OECD ülkeleri için test etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla OECD ülkelerine ait 2000-2020 dönemini kapsayan bir veri seti ile panel ARDL yaklaşım ile söz konusu ilişki test edilmiştir.

Ekonomik büyümenin bağımlı değişken emek, sermaye ve ulaşım altyapı yatırımlarının bağımsız değişken olduğu modele ilişkin analiz sonuçlarına göre kısa dönemde ulaştırma altyapı yatırımlarının büyüme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. Buna karşın emek ve sermayede bir artış kısa dönemde büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir. Uzun dönemde ise ulaştırma altyapı yatırımlarında bir artış ekonomik büyümeyi yaklaşık yüzde 0.23 artırmaktadır. Bununla birlikte, kısa dönemden farklı olarak uzun dönemde emeğin büyüme üzerinde negatif bir etkisi gözlenmiştir. Sonuçta, OECD ülkelerinde altyapı yatırımlarına yönelik her bir gelişme ekonomik büyümeyi uzun vadede olumlu etkilemektedir.

Anahtar kavramlar: Ulaşım sektörü, büyüme, panel veri, OECD.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

BİST PAY SENETLERİ İLE İŞLEM HACMİ ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ*

Dr. Öğr. Üyesi Burcu SAVAŞ ÇELİK

İstanbul Gelişim Üniversitesi , İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü
bsavas@gelisim.edu.tr

Prof. Dr. Nebiye YAMAK

İKaradeniz Teknik Üniversitesi , İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü
nyamak@ktu.edu.tr

Finansal piyasalar oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasına rağmen temelde üç göreve sahiptir. Bu görevlerden en önemlisi finansal piyasalarda alım – satım faaliyetinde bulunacak yatırımcıların birbirine etkilemesine izin vererek alım – satımı yapılacak finansal varlığın fiyatının tespit edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede piyasada serbest koşullar altında pay senetlerinin (hisse senetlerinin) fiyatlarının oluşumu sağlanmaktadır.

Finansal piyasalarda pay senetlerinin fiyatları ile işlem hacminin birlikte ele alınması, pay senetleri ile işlem hacmi arasında ilişkinin olup olmaması ve/veya ilişki varsa ilişkinin yönü hakkında bilgi sahibi olmak oldukça önemlidir. Bu sayede finansal piyasaların yapısı, etkinliği, derinliği, yatırımcıların profili, davranış biçimleri en önemlisi piyasada var olan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik politikalar ortaya konulmaktadır.

Finansal piyasalarda fiyattan işlem hacmine doğru tek yönlü ilişki, işlem hacminden fiyata doğru tek yönlü ilişki, fiyat ile işlem hacmi arasında çift yönlü ilişki veya değişkenler arasında ilişkinin olmaması durumları piyasa hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Eğer fiyattan işlem hacmi tek yönlü nedensellik bulunuyorsa piyasanın gürültücü işlemler hipotezine uygun olduğunu tam tersi işlem hacminden fiyata doğru nedensellik varsa karmaşık dağılımlar hipotezinin geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Eğer pay senetlerinin fiyatları ile işlem hacmi arasında çift yönlü nedensellik varsa sıralı bilgi varlığı modeline tam tersi herhangi bir nedensellik saptanmazsa etkin piyasa modelinin geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada VAR analizi altında Toda – Yamamoto nedensellik analizi kapsamında BİST pay endeksinde yer alan 33 endeksin 9 tanesinin fiyattan işlem hacmine doğru nedenselliğe sahip olduğu ve 11 endekste nedensellik ilişkisinin olmadığı saptanmıştır. Bu nedenle BİST pay piyasasının gürültücü işlemler modeli ile etkin piyasa modeline uygun olduğunu söylemek mümkündür.

*Doktora Tezi'nden alıntılanmıştır.

KADINLARIN İŞGÜCÜ PİYASALARINDA YAŞADIKLARI EŞİTSİZLİKLER VE MARUZ KALDIKLARI AYRIMCILIKLAR

Doç. Dr. Burcu TÜRKCAN

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcısı
Ege Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü İktisat Politikası ABD Öğretim Üyesi
burcu.turkcan@eg

Tarih öncesi çağlardan itibaren kadının aile ve toplum içerisindeki rolü, ev işlerinden ve çocukların bakımından sorumlu olan cins olagelmıştır. Her ne kadar dünya savaşları ve Sanayi Devrimi, kadının da işgücü piyasalarında bir emek girdisi olarak yer almasına yol açsa da, kadının toplumsal rolündeki ev ve çocuklardan sorumlu olma şeklindeki görevin başatlığı değişmemiştir.

Günümüzde halen kadına atfedilen bu baskın roller nedeniyle, ekonomik kriz dönemlerinde ilk işten çıkarılanların ve iş aramaktan da ilk vazgeçenlerin kadınlar olduğu gözlenmektedir. COVID-19 pandemisinin yarattığı küresel ekonomik kriz ortamında da kadınlar için benzer bir senaryonun gerçekleştiği görülmüştür. Pandemi öncesi dönemde zaten erkekler ile aynı işleri yaptığı halde daha az ücret ve terfi alan, erkeklerden daha yüksek işsizlik oranlarıyla karşı karşıya kalan ve erkeklerden daha çok kayıtdışı işlerde çalışmak zorunda kalan kadınların, işgücü piyasalarında maruz kaldıkları bu eşitsizliklerin daha da derinleştiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, kadınların işgücü piyasalarındaki yerine tarihsel bir bakışla değinildikten sonra, günümüzde Dünya'daki ve Türkiye'deki durum işgücüne yönelik istatistiksel göstergeler ışığında incelenmektedir. Ardından, COVID-19 pandemisinin kadın işgücüne yansımaları, literatürdeki temel bulgular eşliğinde tartışılmaktadır. Son olarak, kadınların işgücü piyasalarında yaşadıkları eşitsizlikleri ve maruz kaldıkları ayrımcılıkları gidermek için yapılması gerekenlere yönelik politika önerileri geliştirilmektedir.

Tüm bu bölümler ışığında çalışmanın temel amacı, Türkiye'de ve Dünya'da kadınların işgücü piyasalarında yaşadıkları eşitsizlikler ve maruz kaldıkları ayrımcılıkları kantitatif bir bakış açısıyla irdelerken, eldeki veriler ve bulgular doğrultusunda uygun sosyoekonomik politika önerileri geliştirmektir.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

YÜKSEK TEKNOLOJİLİ ÜRÜN İHRACATINA DAYALI BÜYÜME

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Gül YILMAZ

Istanbul Gelişim Üniversitesi,
İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölüm Başkanı
egyilmaz@gelisim.edu.tr

Ekonomik büyüme tüm hükümetlerin ana hedeflerinin başında gelmektedir ve hükümetler büyümeye yönelik farklı stratejik yollar benimsemek yoluyla hedeflerine ulaşmak üzere çaba sarfetmektedirler. Bu noktada Çin ve Kore gibi yüksek teknoloji ürün ihracatına dayalı büyüme stratejisini benimseyen ülkelerin hedeflerini realize etme noktasında elde ettikleri başarı yadsınamaz bir noktadadır.

Çalışma üçlü bir makale serisinin ikincisidir. İlk çalışmada gelişmekte olan ülkelerde yüksek teknolojiye dayalı büyüme hipotezi sınanmış ve bu grup ülkeler için hipotez reddedilmiştir. Bu sonuç hiç de şaşırtıcı bir sonuç değildir. Zira ülkeler gelişimlerinin başlangıçlarında vatandaşlarının primer düzeydeki ihtiyaçlarını karşılamayı ana hedef olarak belirlemektedirler. Ancak, bu hedef gerçekleşikten sonra, araştırma geliştirme, teknoloji yatırımı gibi alanlar için kaynak aktarabilir hale gelecek bir tasarruf düzeyine geliyor olurlar.

Çalışmada ise gelişmiş ülkeler için yüksek teknoloji ihracata dayalı büyüme hipotezi tekrar sınanmıştır ve HuberEicker ve White ve DriscollKraay tahmincilerine göre yüksek teknoloji ürün ihracatının büyüme üzerinde pozitif bir etki yarattığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yüksek teknoloji ihracat düzeyinde meydana gelen %1 oranında artış, büyüme oranını %0.42 oranında artırmaktadır. Bu sonuçlar ışığında, büyüme, büyümeye bağlı refah artışını hedefleyen ülkelerin politika yapıcılarına, yüksek teknoloji ürün ihracatına dayalı bir büyüme strateji benimsemeleri önerilebilir.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

KRİZLERİN KARANLIK YÖNÜ

Doç. Dr. Gülgün ÇİĞDEM

Istanbul Gelişim Üniversitesi
İktisat Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanı,
İİSBF Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölüm Başkanı
gulguncigdem@gmail.com

Kadın Cinayetleri (Femicide/Gendercide) ve Kanser ile iktisadi krizler arasında bir ilişki var mı? Bu iki olgunun krizlerle aralarında bir ilişki olup olmadığının sınılanması, ilişkinin varlığının ve yönünün saptanması, önüne geçilebilecek politikaların saptanması açısından yaşamsal bir öneme sahiptir. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen çalışmalarla, ilk defa 2019'da isimlendirdiğim Kriz-Kanser Döngüsü (Crise-Cancer Cycle-CCC) ve ardından Kriz-Kadın Cinayetleri Döngüsü (Crise-Femicide Cycle-CFC) ortaya çıkarılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmalar ve bulguları;

1)Döviz kuru-Femicide 1 Ocak 2019-29 Eylül 2020 arası dönem için Merkez Bankası'ndan ve Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'ndan alınan günlük veriler kullanılmıştır. Verilere Doğrusallık Testleri [Harvey & Leybourne (2007) ; Harvey, Leybourne & Xiao (2008)], Doğrusal Olmayan Birim Kök Testleri [Leybourne, Newbold & Vougas (LNV) (1998) Birim Kök Testi, Harvey & Mills (HM) (2002)], Nonlinear Koentegrasyon Testi [Kapetanios, Shin & Snell (KSS) (2006)], Fourier Fonksiyonlarına Dayalı Koentegrasyon Testi [Banerjee, Arčabić & Lee (2017)] uygulanmıştır. Analiz sonuçlarında; Türkiye'de döviz kuru ile Femicide arasında uzun dönemde kointegre bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca bulgular, döviz kurunda oluşabilecek %1'lik bir şokun neden olduğu sapmanın, 22.6 gün sonra dengeye gelebileceğini göstermiştir.

2)Enflasyon-Femicide sınımasında da 2013 Ocak-2020 Kasım dönemine ilişkin aylık veriler kullanılmıştır. Verilere Doğrusallık Testleri [Harvey & Leybourne (2007) ; Harvey, Leybourne & Xiao (2008)], Birim Kök Testleri [Enders ve Lee (2012) Esnek Fourier Birim Kök Testi, ADF, PP] ve ARDL Sınır Testi Yaklaşımı uygulanmıştır.. Analiz sonuçlarına göre, Türkiye'de enflasyon ve Femicide'in uzun dönemde kointegre oldukları saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, enflasyonda %1'lik bir artış, Femicide'da %0.96'lık bir artışa neden olmaktadır. Femicide'in ihmâl edilen iktisadi bir perspektiften sorgulanması açısından önemli olan bu çalışmalar, kullanılan güncel ve ileri ampirik analizler makro-iktisadi değişkenlerdeki dalgalanmaların, iktisadi olmayan olgular açısından da "hayatî" öneme sahip olduğunu ortaya koyması nedeniyle literatüre bir katkı niteliğindedir.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

KRİZLERİN KARANLIK YÖNÜ

Doç. Dr. Gülgün ÇİĞDEM

Istanbul Gelişim Üniversitesi
İktisat Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanı,
İİSBF Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölüm Başkanı
gulguncigdem@gmail.com

3) Amerika Birleşik Devletleri Sayım Bürosu'ndan 1980-2015 dönemine ilişkin yoksulluk verileri ve Ulusal Kanser Enstitüsü'nden 1980-2015 dönemi kanser insidans verileri alınarak Unit Root Tests [Augmented DickeyFuller (ADF), Phillips-Perron (PP), Cointegration Tests, Engle-Granger Test, Johansen Test, Granger Causality over VECM Model uygulanmıştır. Bulgulara göre; i) Uzun dönemde yoksulluk ile kanser insidansı arasında eşbütünleşme (koentegrasyon) olduğu belirlenmiştir. Başka bir deyişle, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. ii) Kısa vadede ise, değişkenler arasında çift yönlü bir nedensellik tespit edilmiştir. Yoksulluk ve kanser arasında çift yönlü bir kısır döngü vardır.

4) Türkiye için gerçekleştirilen çalışmada 1990-2017 dönemi işsizlik ve kanser insidansı verilerine Unit Root Tests (ADF, PP), Engle-Granger (1987), Johansen (1988) Testi ve Granger Causality Test Over VAR Model uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre; i) İşsizlik ve kanser insidansı uzun dönemde kointegre değildirler, ancak ii) Değişkenler arasında tek yönlü bir nedensellik tespit edilmiştir. Yani işsizlik, kanser insidansının bir Granger nedenidir. Bir sağlık kriziyle başlayan ve küresel bir ekonomik soruna dönüşen pandemi sürecinde, COVID-19 ve kanser olmak üzere iki keskin uç arasında kalan işsizlik ve yoksulluk, politikalarla önüne geçilmesi gereken önemli bir makro-ekonomik olgudur. Ve bu çalışmalar, işsizliğin ve yoksulluğun, kanserin nedenlerinden biri olduğuna dair önemli ampirik kanıtlar sunmaktadır.

Krizlerin karanlık yönünü oluşturan Kadın Cinayetleri (Femicide) ve kanser, tüm ekonomiler için maliyeti tam olarak hesaplanamayan korkunç bir “gider kalemi”dir. Ve aslında bir “döngü”nün bir sonucudur. Yol açtığı çeşitli maliyetlerin yanında, üretim ve işgücü kaybı nedeniyle de ekonomilere zarar vermektedir. Uygulamaya konulacak politikalar ile önüne geçilmesi mümkündür ve çok daha “ucuz” olacaktır.

**ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ**

YOUTH UNEMPLOYMENT AND THE IMPACT OF FINANCIAL CRISES

Prof. Dr. Meltem İNCE YENİLMEZ

Izmir Democracy University, Dept. of Economics, Izmir, Turkey;
Visiting Associate Professor at Graduate Studies of Business and Economics,
Tohoku University,
eltem.inceyenilmez@idu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4689-3196

Financial systems may help economic progress by offering individuals with helpful risk-management tools. However, when financial systems fail to manage the risks they hold, they can cause major financial crises with terrible social and economic consequences.

The global financial crisis of 2008-2009 altered the lives of many individuals and families, even in developed nations, where millions of people have fallen or are on the verge of falling into poverty and marginalization. Most developing-country areas and income groups stalled, and income distribution deteriorated in a lot of countries.

The worst-affected countries lost more than a decade of economic time as a result of the crisis. The empirical study demonstrates that economic development, economic freedom, labor market reforms, a large percentage of part-time work, and active labor market policies all contribute to a decrease in unemployment and an improvement in labor market performance.

The findings allow us to choose the policies and changes that will have a considerably greater impact on reducing youth unemployment among the many ones that can lower total unemployment given the relatively worse state of young people.

Keywords: Youth labour market, austerity, aggregate demand.

ULUSLARARASI TİCARET VE İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

COVID-19 SALGININ TÜRKİYE'NİN İHRACAT DÜZEYİNE ETKİSİ: AMPİRİK BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Şükran KAHVECİ

Istanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret ve Finansman (İngilizce) Bölümü
skahveci@gelisim.edu.tr

Covid-19 salgını, sağlık alanında ortaya çıkan küresel bir kriz olmakla birlikte uygulanan kısıtlamalar ve karantina süreçleri ekonomiyi ve özellikle uluslararası ticareti olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde uygulanan kapanma ve karantina süreçleri üretimi durma noktasına getirmiş, ulaşım, seyahat ve taşımacılık alanındaki kısıtlamalar uluslararası ticarete ciddi bir azalmaya neden olmuştur. Bununla birlikte pandemi sürecinde artan e-ticaret kullanımı, ticarete can suyu olmuştur.

Türkiye ile ihracat partneri arasındaki ihracat düzeyine Covid-19'un etkilerinin incelendiği çalışmada, Türkiye'nin toplam ihracatında önemli yer tutan; Belçika, Fransa, Almanya, İsrail, İtalya, Hollanda, Rusya, İspanya, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ile ihracat 2020:03-2020:12 dönemi için Çekim modeli ile araştırılmıştır. PPML (Pseudo-Poisson Maksimum Olabilirlik) yöntemi ile analizlerin gerçekleştirildiği çalışmada, ihracatçı ve partner ülkenin ekonomik büyüklükleri dış ticareti olumlu yönde, Ülkeler arası uzaklığın fazla olması olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca partner ülke karşısında ihracatçı ülkenin reel döviz kurundaki yükseliş ihracat düzeyini negatif etkilemektedir. Çekim modelinde ayrıca yer alan Covid-19 vaka sayıları ve Covid-19'a bağlı ölümlerin etkisi incelendiğinde ihracatçı ülkede meydana gelen artışlar ihracatı negatif yönde etkilerken partner ülke vaka sayıları ve ölümlerde yaşanan artışların olumsuz etki yaratmadığı saptanmıştır. Çalışmada ayrıca Covid-19 döneminde toplam ticaret içerisinde payı artan e-ticaretin etkisine bakıldığında, ihracatçı ve partner ülkede e-ticaretin yaygınlaşmasının ihracat düzeyine etkisinin pozitif olduğu tespit edilmiştir.

Ampirik bulgular gösteriyor ki Covid-19 pandemisi ihracat düzeyinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bununla birlikte e-ticaretin yaygınlaşması ihracatı pozitif yönde etkilemektedir. Bu noktada e-ticaret kullanımı ve bununla ilgili gerekli cihaz ve altyapının erişilebilir olması ülkeler için önem kazanmaktadır.

ULUSLARARASI TİCARET VE
İŞLETMECİLİK BÖLÜMÜ

2. İKTİSATÇILAR HAFTASINDA GÖRÜŞMEK ÜZERE...

"Tartışacak çok şey var..."

17-21 Ekim 2023